

EASY VEJLEDNING TIL UNDERVISERE

Projektet

EASY - Educating Adults Against Stereotypes - er et Erasmus+ projekt medfinansieret af EU. Projektet har til formål at fremme lige muligheder og adgang, inklusion, mangfoldighed og retfærdighed i alle sine aktiviteter, og det er udviklet på baggrund af hidtil usete udfordringer og muligheder, som verden står over for, så som øget globalisering for at afskaffe stereotyper. Vores mål er, at voksne forstår de stereotyper, der kan føre til diskrimination, at forbedre tilgængeligheden af læringsmuligheder af høj kvalitet for voksne samtidig med, at vi understøtter inklusion og mangfoldighed inden for alle områder af uddannelse, træning, ungdom og sport.

Der er fire projektsresultater:

EASY læringsramme: Læringsrammen for voksenundervisere identificerer de faglige kompetencer i form af viden, færdigheder og ansvar/selvstændighed vedrørende stereotyper, hvordan stereotyper fører til diskrimination, hvordan køns- og aldersdiskrimination påvirker hele samfundet, og hvordan man gør voksne bedre i stand til at forhindre disse former for diskrimination. Læringsrammen inkluderer **læringsudbytte**, moduler og ressourcer i et undervisningsforløb vedr. alders- og kønsstereotyper målrettet til voksenundervisere.

EASY film- og tegneseriekatalog: Kataloget indeholder en række film (spillefilm og kortfilm) og tegneserier (tegnefilm og/eller tegneseriestriber), der skildrer sociale stereotyper og forskellige måder, hvorpå et samfund kan organiseres.

EASY Værktøjskasse: Værktøjskassen indeholder forskellige aktiviteter, som voksenundervisere kan bruge i deres undervisning. Aktiviteterne er baseret på film og tegneserier udvalgt fra kataloget for aktivt at udforske stereotyper og diskrimination.

EASY vejledning til undervisere: Guiden introducerer EASY tankegangen for målgruppen (voksne og voksenundervisere) og civilsamfundet (personale og organisationer, erhvervsuddannelser, videregående uddannelse og/eller voksenundervisning). Guiden illustrerer, hvordan man fleksibelt kan bruge ressourcerne i læringsrammen, kataloget og værktøjskassen.

Forfattere

Teresa Papagiannopoulou, Adelais Papagiannopoulou
Olympic Training and Consulting, Grækenland

I samarbejde med

Margarita Angelova, Tatyana Nikolova
Acta Foundation, Bulgarien

Graça Gonçalves, Márcia Silva, Nana Nyarko-Mensah
AidLearn, Consultoria em Recursos Humanos, Lda., Portugal

Mette Gabrielsen, Nerma Dedic Palomino Aedo, Charlotte Birkebæk Truelsen
HF & VUC FYN, Danmark

Wanda Baranowska, Małgorzata Kosiorek, Ewa Kos
University of Lodz, Polen

Peer review

Emilia Mazurek
Polen

Sílvia Luís
Portugal

Spyros Zafeiropoulos
Grækenland

Steen Henningsen
Danmark

Layout og design

Wanda Baranowska, University of Lodz
Graça Gonçalves & Márcia Silva, AidLearn, Consultoria em Recursos Humanos, Lda.

Du kan downloade EASY læringsrammen gratis!

EASY læringsrammen er udviklet som en del af *EASY projektet*, et Erasmus+ KA2 strategisk partnerskab inden for Voksenuddannelse og er licenseret under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License

Indhold

Projektet	2
Forfattere.....	3
1. INTRODUKTION.....	5
1.1. Formål.....	5
1.2. Målgruppe for dokumentet.....	6
2. STEREOTYPISERING OG DISKRIMINATIONSPROCESSER I EUROPA.....	6
3. SÅDAN BRUGER DU EASY	8
3.1. EASY LÆRINGSRAMME	10
3.1.1. Beskrivelse.....	10
3.1.2. Mulig brug af interessenter.....	12
3.1.3. Landespecifikke forslag	14
3.2. EASY film- og tegneseriekatalog	20
3.2.1. Beskrivelse	20
3.2.2. Mulig brug af interessenter	21
3.2.3. Landespecifikke forslag	21
3.3 EASY værktøjskassen.....	25
3.3.1. Beskrivelse	25
3.3.2. Mulig brug af interessenter	25
3.3.3. Landespecifikke forslag	26
4. KONKLUSION	32

1. INTRODUKTION

1.1. Formål

Gennem den behovsanalyse, der blev gennemført i partnerlandene forud for starten af EASY-projektet, og den primære og sekundære forskning, der blev gennemført det første år af projektet, blev det fastslået, at der i alle lande var en betydelig mangel på interventioner, der støtter voksenundervisere i at håndtere diskriminationsspørgsmål og mangfoldighed effektivt i deres uddannelsessammenhænge. Bortset fra generelle tilbud om interkulturelle færdigheder eller antiracistiske aktiviteter **er der ingen målrettede uddannelses tilbud, der adresserer voksenundervisernes behov og bekymringer vedrørende håndteringen af de skadelige resultater af stereotyper i voksenuddannelsessammenhænge eller den effektive håndtering af stereotyper i undervisernes tænkning og handling.** På politisk niveau fokuserer strategier og interventioner mod stereotyp adfærd og fremme af acceptkultur på grundskole- og ungdomsuddannelser, mens voksenuddannelsessammenhænge i de fleste tilfælde ikke er involveret eller adresseret af dem. **Der er et klart behov for at fremme systematisk uddannelse og bevidstgørelse blandt voksenundervisere om emnet for effektivt at imødekomme dette behov i forbindelse med voksenuddannelse.**

Hvad angår de voksne elever, findes der mere eller mindre en række uddannelses tilbud om mangfoldighedsspørgsmål i uddannelses tilbuddene inden for samfunds- og humanvidenskab i alle partnerlande. Men i alle lande er der rapporteret om en betydelig mangel på egnet undervisningsmateriale eller rammer som f.eks. **EASY LÆRINGSRAMMEN** til forebyggelse af diskrimination i tænkning og handling hos undervisere og voksne elever, baseret på køns- og aldersstereotyper samt andre sociodemografiske og kulturelle karakteristika.

Derfor fokuserede EASY-projektet på voksenundervisernes rolle i forebyggelsen af stereotyper baseret på eksisterende opfattelser af de uddannelsessøgendes køn og alder som en tovejsproces.

Formålet med **EASY VEJLEDNING TIL UNDERVISERE** er at præsentere de udviklede resultater i forbindelse med EASY-projektet som fleksible, uventede og vittige måder for voksenundervisere med forskellig baggrund og fagområder, der uddanner forskellige grupper af mennesker til at bruge de resultater, der er udviklet inden for rammerne af EASY-projektet, til at planlægge og tilbyde uddannelsesinterventioner, der forhindrer diskrimination baseret på sårende alders- og kønsstereotyper fra deres uddannelse og sociale sammenhænge.

1.2. Målgruppe for dokumentet

I fuld tillid til, at vi kan levere de nødvendige integrationsværktøjer af høj kvalitet mod alders- og kønsstereotyper, præsenterer vi projektets produkter og deres anvendelsesmuligheder for alle interessenter (voksne, voksenundervisere, personale og organisationer inden for erhvervsuddannelse, videregående uddannelse og/eller voksenuddannelse, andre interesserede aktører såsom NGO'er, der er involveret i voksenuddannelse, organisationer og institutioner, der er aktive inden for voksenuddannelse og samfundsinklusion osv. Denne **korte vejledning til undervisere®**, **uddannelsesinstitutioner** og **interessenter** giver nogle anbefalinger til, hvordan det producerede undervisningsmateriale og de udvalgte audiovisuelle materialer kan bruges i forskellige sammenhænge for at give voksenundervisere mulighed for at håndtere stereotyper. Projektets teaser, der er tilgængelig på Projecteasy.eu, kan bruges i forbindelse med ethvert materiale eller som selvstændigt materiale.

2. STEREOTYPISERING OG DISKRIMINATIONSPROCESSER I EUROPA

Selvom der har været en udbredt erklæring om respekt for menneskerettighederne i Europa siden 1960'erne, og der systematisk er blevet udgivet en **håndbog om europæisk antidiskriminationslovgivning** siden 2011, **er stereotype spørgsmål stadig aktive i borgernes bevidsthed**. Desuden fortsætter krænkelse af specifikke sociale gruppers rettigheder og diskrimination af dem. I undersøgelser og forskning fra EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder »forsvinder« spørgsmål om bekymring og kamp for ligestilling og ikke-diskrimination af sociale grupper, der er belastet af stereotype opfattelser, ikke. Alder og køn er stadig stærkt stereotype karakteristika.

I de fleste EU-lande er der en tendens til, at **kvinder er bedre uddannede** end mænd, **men kvinder får stadig lavere lønninger i gennemsnit**. En af grundene til dette er, at kvinder i EU er overrepræsenterede i lavtlønnede sektorer og alt for sjældent finder beskæftigelse i velbetalte sektorer. I løbet af livet tilpasser de fleste kvinder deres arbejdsmønstre til omsorgsforpligtelser, hvilket først resulterer i lavere lønninger og, i deres ældre år, i risikoen for fattigdom og social udstødelse. I EU steg kvindernes beskæftigelsesgrad fra 60,6 % i 2009 til 70,2 % i 2023. For mænds vedkommende startede den med en højere værdi og steg langsommere, fra 74,0 % i 2009 til 80,4 % i 2023. Som følge heraf blev beskæftigelsesgab mellem mænd og kvinder indsnævret med 3,2 procentpoint mellem 2009 og 2023. Andelen af beskæftigede mænd i den arbejdsdygtige alder er stadig betydeligt højere end andelen af beskæftigede kvinder.

Eurostats data for 2023-2024 viser, at beskæftigelsesgab mellem mænd og kvinder er betydeligt højere for dem med børn, nemlig 17,0 procentpoint for de 25-54-årige. I aldersgruppen 25-54 år har mænd med børn en højere beskæftigelsesgrad (91,9 % i 2023) end mænd uden børn (83,7 %). For kvinder

er tendensen den modsatte, idet kvinder med børn er mere tilbøjelige til at have en lavere beskæftigelsesfrekvens (74,9 %) end kvinder uden børn (79,7 %). I 2023 arbejdede 27,2 % af kvinderne på deltid på grund af omsorgsforpligtelser, sammenlignet med kun 6,8 % af mændene.

Selvom de fleste europæiske lande taler om **retten** (ikke pligten) **til at gå på pension** ved pensionsalderen, er der mange, der ikke tilbyder beskæftigelse til folk på 60+, og 40-50-årige nægtes retten til at adoptere. Nogle gange er en 33-årig mand »for ung« til at være direktør for en vigtig institution, og en 50-årig lærer er »for gammel« **til at arbejde** med små børn.

Svaret på denne situation er implementeringen af uddannelsesprogrammer mod diskrimination i landene (og med støtte) i EU. De fleste af disse initiativer er rettet mod børn og unge, hvilket er helt socialt rigtigt. Desværre gennemføres der af og til tiltag rettet mod voksne, som potentielt har overtaget tidligere generationers tankegang og handlinger baseret på stereotyper, og som tilhører gruppen af nuværende beslutningstagere i forhold til udformningen af det sociale liv.

Emnet **STEREOTYPER** og **STEREOTYPISERING** er det vigtigste emne, der tages op i **EASY-projektet**.

Til brug for voksne elever (og derfor også til gavn for læseren af dette dokument) er det blevet beskrevet i **tematiske moduler**, som udgør den anden del af **EASY LÆRINGSRAMMEN**, som omtalt nedenfor.

3. SÅDAN BRUGER DU EASY

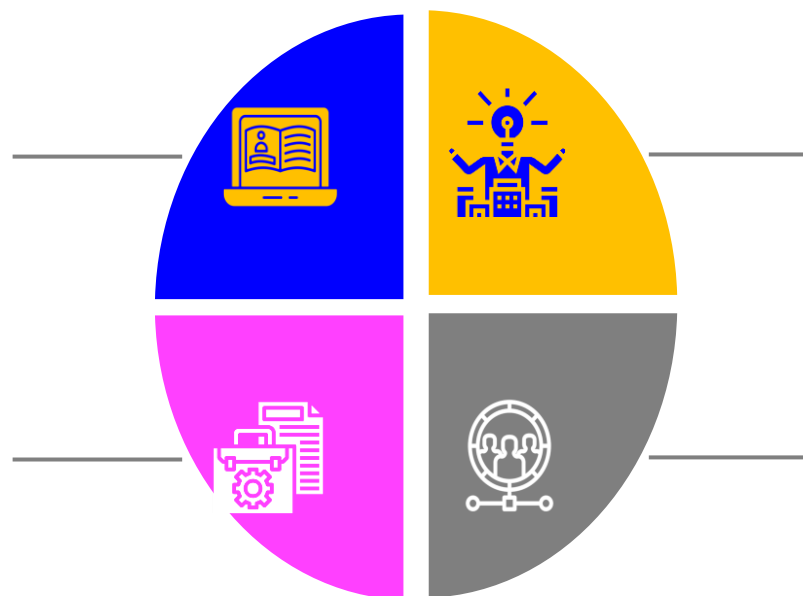
EASY-værktøjerne er udviklet for at sikre, at undervisere er godt rustet til at håndtere alders- og kønsstereotyper effektivt. Hvert værktøj spiller en unik rolle:

Læringsramme og undervisningsmoduler

Strukturerede læringsforløb og indhold til at opbygge et stærkt fundament

EASY værktøjskasse

Aktiviteterne er klar til brug og giver deltagerne praktisk erfaring.

Film- og tegneseriekatalog

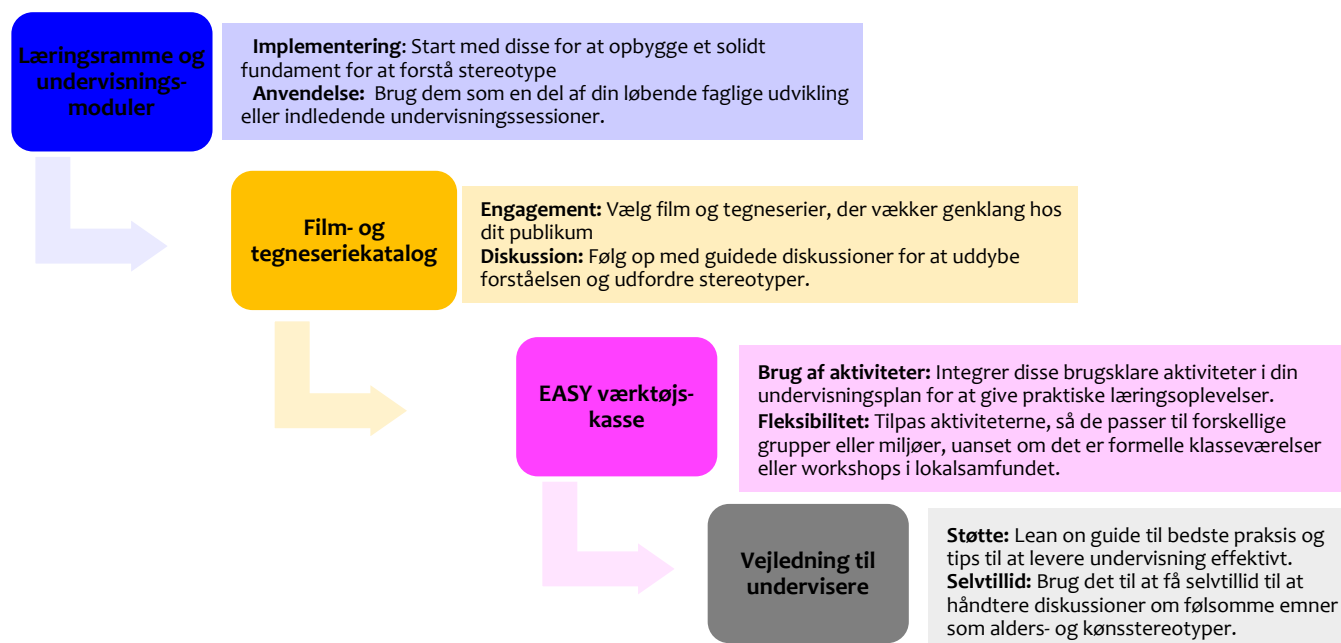
Inddragelse af medier for at fremme diskussioner og refleksioner om alders- og kønsstereotyper

Vejledning til undervisere

Væsentlig støtte til undervisere, så de kan formidle indholdet sikkert og effektivt

Tilsammen giver disse værktøjer en komplet uddannelsesoplevelse, der fremmer bevidsthed og brugbare færdigheder for undervisere i alle sammenhænge. Det gør dem uvurderlige i formelle og uformelle uddannelsessammenhænge.

EASY-pakken er en omfattende tilgang til håndtering af alders- og kønsstereotyper i forbindelse med et klasseværelse med voksne. Se her, hvordan du kan få mest muligt ud af den:

Tilsammen tilbyder disse værktøjer en holistisk tilgang til uddannelse, der hjælper undervisere på alle niveauer med at føle sig rustet og sikre på at skabe inkluderende læringsmiljøer. I de følgende afsnit præsenterer vi en beskrivelse af hvert enkelt udviklet værktøj og generelle forslag til potentiel brug efterfulgt af landespecifikke anbefalinger.

3.1. EASY LÆRINGSRAMME

3.1.1. Beskrivelse

EASY LÆRINGSRAMMEN er et dokument, der indeholder **generisk og operationelt læringsudbytte** sammen med en **beskrivelse af den teoretiske baggrund for pædagogisk arbejdsmetodik for voksne elever**. Denne (første) del kan findes i filen med titlen

EASY LÆRINGSRAMME læringsudbytte og grundlaget for pædagogiske arbejdsmetoder.

Den anden del af **EASY LÆRINGSRAMMEN** består af tekstressourcer, der er arrangeret i fire tematiske moduler, som præsenteres i separate filer:

Modul 1. Definition og kilder til stereotyper

Modul 2. Typologi for stereotyper

Modul 3. Mekanismen til at 'opgive' stereotyper

Modul 4. De individuelle og sociale effekter af stereotyper

EASY LÆRINGSRAMME læringsudbytte og grundlaget for pædagogiske arbejdsmetoder.

Forud for udviklingen af **EASY LÆRINGSRAMMEN** blev der gennemført en **bibliografisk undersøgelse** udført af alle partnere, hvis formål var at **identificere de områder af viden, færdigheder og holdninger, der udgør silhuetten af en borger, der er »fri« for alders- og kønsstereotyper og diskrimination baseret herpå**. Denne forskning analyserede eksisterende teorier og aktuelle forskningsresultater, som dannede grundlag for 1/ udviklingen af **generelt og specifikt (operationelt) læringsudbytte**, 2/ udviklingen af en **syntetisk undersøgelse af stereotyper og diskrimination i modulerne**.

Husk, at **læringsudbytte** beskriver, **hvad eleverne bør vide, kunne gøre og værdsætte på grund af integrationen af viden, færdigheder og holdninger, der er erhvervet i løbet af kurset**. De er defineret i målbare termer og er evaluerbare (kan bekræftes som en præstation). I EASY læringsrammen blev læringsresultater udviklet på et **generelt niveau**, der udtrykker læringsmål som det tilsigtede resultat af uddannelsesoplevelsen fra underviserens perspektiv, og på **et operationelt niveau**, der ganske præcist angiver, HVAD eleven skal vide og forstå, HVILKE vidensbaserede færdigheder eleven skal besidde, og HVILKEN adfærd eleven skal udvise for at være en person fri for diskriminerende alders- og kønsstereotyper i tanke og handling.

Det operationelle læringsudbytte er placeret på niveauerne i **den europæiske referenceramme for kvalifikationer**, hvilket sikrer, at de kan identificeres i uddannelsessystemer/programmer, og at de kan anerkendes formelt (mikroeksamensbeviser, ECTS-system osv.) i ethvert land og af enhver uddannelsesinstitution eller organisation, der ønsker at udvikle undervisningsplaner om stereotyper og diskrimination og diskrimination af voksne i både formelle og uformelle former.

Den udviklede **EASY LÆRINGSRAMME** udfylder således et hul i uddannelsesreferencer for voksenundervisere, der fokuserer på stereotyper og diskrimination i voksensamfundet og styrker ikke-formel uddannelse, hvor erhvervet viden, færdigheder og holdninger har en tendens til at gå stort set ubemærket hen. Det er værd at huske på, at der er gået mange år siden 2012, hvor Det Europæiske Råds henstilling om validering af ikke-formel uddannelse og uformel læring blev udsendt, og selv om henstillingen er juridisk bindende, varierer implementeringen af nationale tilgange, i nogle tilfælde åbenlyst.

Funktionerne og metoden til at udvikle **tematiske moduler** (den anden del af EASY læringsrammen) er præsenteret i **EASY LÆRINGSRAMME læringsudbytte** (...).

I denne **VEJLEDNING**, er det værd at bemærke at

1. Antallet af moduler svarer til antallet af hovedemner, der beskriver problemerne med stereotyper og diskrimination,
2. Modulernes orden er ikke tilfældig, de er arrangeret i et system
 - 1. Hvad taler vi om, hvad er det,
 - → 2. I hvilken form optræder det,
 - → 3. Hvordan slipper man af med det eller gør det svagere,
 - → 4. Hvad motiverer sådan en forandring

3.1.2. Mulig brug af interessenter

EASY LÆRINGSRAMMEN er primært en ressource, der er udarbejdet til **UDDANNELSE AF VOKSENUNDERVISERE** inden for det fagområde, der præsenteres i EASY-projektet. Det betyder, at den kan bruges i **formelle**, **ikke-formelle** og **uformelle** uddannelsessystemer/læring for

Ifølge ISCED-klassifikationen (UNESCO-UIS 2012, s. 80) er formel uddannelse »[u]ddannelse, der er institutionaliseret, bevidst og planlagt gennem offentlige organisationer og anerkendte private organer, og som - i deres helhed - udgør det formelle uddannelsessystem i et land. Formelle uddannelsesprogrammer er således anerkendt som sådan af de relevante nationale uddannelsesmyndigheder eller tilsvarende myndigheder, f.eks. enhver anden institution i samarbejde med de nationale eller subnationale uddannelsesmyndigheder. Formel uddannelse består for det meste af grunduddannelse. Erhvervsuddannelse, specialundervisning og visse dele af voksenuddannelse anerkendes ofte som værende en del af det formelle uddannelsessystem

Ifølge ISCED-klassifikationen (UNESCO-UIS 2012, s. 81) henviser ikke-formel uddannelse til »[u]ddannelse, der er institutionaliseret, bevidst og planlagt af en uddannelsesudbyder. Den definerende egenskab ved ikke-formel uddannelse er, at den er en tilføjelse, et alternativ og/eller et supplement til formel uddannelse i forbindelse med den enkeltes livslange læringsproces. Den tilbydes ofte for at garantere retten til adgang til uddannelse for alle. Den henvender sig til folk i alle aldre, men anvender ikke nødvendigvis en kontinuerlig forløbsstruktur; den kan være kortvarig og/eller af lav intensitet og fører for det meste til kvalifikationer, der ikke anerkendes som formelle eller svarende til formelle kvalifikationer af de relevante nationale eller subnationale uddannelsesmyndigheder, eller til ingen kvalifikationer overhovedet. Ikke-formel uddannelse kan omfatte programmer, der bidrager til læse- og skrivefærdigheder for voksne og unge og uddannelse for børn, der ikke går i skole, samt programmer om livsfærdigheder, arbejdsfærdigheder og social eller kulturel udvikling.

Ifølge ISCED-klassifikationen (UNESCO-UIS 2012, s. 80) henviser uformel læring til »[f]ormer for læring, der er tilsigtede eller bevidste, men som ikke er institutionaliserede. Den er derfor mindre organiseret og struktureret end enten formel eller ikke-formel uddannelse. Uformel læring kan omfatte læringsaktiviteter, der finder sted i familien, på arbejdspladsen, i lokalsamfundet og i det daglige liv på et selvstyre, familiestyret eller socialt styret grundlag.

Baseret på **EASY LÆRINGSRAMMEN** kan organisationer, der arbejder inden for de sektorer, der er beskrevet i definitionerne af formel uddannelse (universitet, erhvervsskole osv.) og ikke-formel uddannelse (læreruddannelsescentre, uddannelsesvirksomheder og andre), nemt lave kurser for voksenundervisere i at modvirke alders- og kønsstereotyper og diskrimination. **På videregående uddannelsesinstitutioner (f.eks. university colleges, akademier, universiteter, polytekniske læreanstalter) gælder dette for uddannelse af undervisere** inden for alle studieretninger, hvor der gennemføres »lærerforberedende« moduler. I disse organisationer kan nuværende ansatte også uddannes i projektets emne.

EASY LÆRINGSRAMMEN er også målrettet som en ressource for voksenundervisere, der arbejder i ethvert rum, hvor uddannelse - formel og ikke-formel - om alders- og kønsstereotyper ”finder sted”. Selvom rammen er udviklet med fokus på brugen af uformelle tilgange, kan den bruges til at udvikle undervisning ved hjælp af metoder, der er typiske for formel uddannelse, afhængigt af læringskonteksten. EASY LÆRINGSRAMMEN læringsudbytte (...) identificerer tre eksempler på brug af et sæt læringsresultater til at opbygge et uddannelsesprogram inden for emnerne alders- og kønsstereotyper og diskrimination. De er listet op:

a/ **Det korte (8-16 timer) kursus i almen og erhvervsrettet voksenuddannelse**, som kan undervises på skoler for voksne, der f.eks. gennemfører almen uddannelse på EQF-niveau 4 i aften- eller deltidssystemet.

Dette kursus kan indarbejdes i nationale sprog- eller engelsklassem, kan være et tilbud om undervisning om civilsamfund/demokrati, kunstklasser og alt andet, hvor underviseren (læreren) ser en mulighed (eller nødvendighed) for at tage dette emne op. EASY-projektet indeholder også materialer (**EASY værkstøjskasse**), der kan bruges som en kilde til samtidig udvikling af sprogkompetencer, viden om kunstværker (film, grafik) og kompetencer til at modvirke diskrimination i forbindelse med alders- og kønsstereotyper.

Selvom læringsmålene for dette kursus er fastsat på EQF-niveau 4, kan kurset med succes tilpasses formelle, videregående uddannelser, hvor ’diagnosen’ af de studerendes viden og kompetencer inden for modvirkning af diskrimination har afsløret huller.

b/ **Det intensive, længerevarende kursus (16-30 timer) i erhvervsuddannelser**, hvis læringsresultater er fastsat på EQF-niveau 5. Der blev givet et eksempel på et kursus for kandidater til sikkerhedsansvarlige for mennesker og ejendom, men der er mange brancher og sektorer med professionelt arbejde, hvor de kompetencer, der er beskrevet i EASY-læringsrammen, synes nødvendige (og ikke nødvendigvis er blevet udviklet i formel uddannelse). Disse sektorer omfatter sundhedspleje, turisme, hoteller, handel og andre serviceydelser.

c/ Det sidste eksempel er kurset for (kandidater til) HR-specialister (f.eks. postgraduate studier, specialistkurser) og studerende på videregående uddannelser inden for HR. Læringsudbytte fra niveau 6 (et fra niveau 7) blev brugt, fordi eleverne forventes at opnå kompetencer til at tænke kritisk om stereotyper/stereotypisering og diskrimination, så de kan løse problemer på arbejdspladsen. Lignende sociale forventninger er formuleret til alle ledere i erhvervslivet, uddannelsessektoren, sundhedssektoren og andre sektorer, og derfor kan et sådant kursus være et af modulerne i uddannelsen på højere niveau.

Det er værd at bemærke, at læringsudbyttet i de givne eksempler er formuleret på samme EQF-niveau, fordi de er rettet mod en specifik gruppe af kursusmodtagere (voksne elever).

Endelige anbefalinger til opbygning af undervisningsprogrammer baseret på EASY læringsrammen

- Niveauer af operationelt læringsudbytte bør ikke blandes, når der oprettes et kursusprogram, selvom nogle undtagelser kan tillades baseret på en **diagnose af læringsbehovene hos en gruppe voksne elever** om stereotyper og diskrimination.
- Hvis organisationer/voksenundervisere, der udarbejder deres egne kursusforslag til elever på EQF-niveau 5-6-7 baseret på EASY-læringsudbyttet, ser et behov for at »vende tilbage« til lavere niveauer, vil det være bedre at lave et kort kursus først, f.eks. på niveau 4-5-6 (3-6 timer), efterfulgt af yderligere kurser på højere niveauer i EASY-læringsrammen.
- Den voksne elevs særlige karakter og den organisation, som EASY-kurset er designet til, vil diktere, i **hvilken form dette kursus kan leveres - ansigt-til-ansigt, online, som blended learning osv. Valget af kursusform påvirker udvælgelsen af læringsudbytte**. Mens det i former med fremmøde er muligt at evaluere opfyldelsen af de mål, der er beskrevet i resultaterne, på alle områder (viden, færdigheder, holdninger) i løbet af kurset, er det i et onlinekursus stort set umuligt at evaluere holdnings-/autonomispektret. Derfor skal **læringsudbyttet og den valgte kursusform være kompatible**. I onlinekurser dominerer videnslæringsresultater, i face-to-face-kurser kan autonomi/holdningsresultater dominere, hvilket ikke kun valideres af elevernes erklæring, men også af underviserens observation af deltagernes holdninger og adfærd.

3.1.3. Landespecifikke forslag

Bulgarien

Erhvervet som »voksenunderviser« i Bulgarien er ikke et formelt anerkendt og reguleret erhverv. Det betyder, at der ikke kræves nogen specifik uddannelsesmæssig kvalifikation eller certificering for at arbejde som voksenunderviser. Voksenuddannelse er dog et område i vækst i Bulgarien, og der er mange muligheder for dem, der er interesserede i at arbejde inden for dette område. Folk med forskellige baggrunde, herunder lærere, undervisere, socialarbejdere og psykologer, kan arbejde som voksenundervisere.

Bulgariens nationale kvalifikationsramme er i fuld overensstemmelse med den europæiske kvalifikationsramme (EQF) og kvalifikationsrammen for det europæiske område for videregående uddannelse (QF-EHEA). Til dette formål passer EASY-læringsrammen godt til det formelle uddannelsessystem i Bulgarien, som også anvender EQF. Dens tilpasningsdygtighed gør den velegnet til både formelle og ikke-formelle uddannelsessammenhænge. Rammernes klare læringsmål og indhold kan nemt skræddersys til at opfylde specifikke uddannelsesmål. EASY-undervisningsmaterialerne er især anvendelige i følgende typer kurser, der er beregnet til voksne elever:

- *Efteruddannelse* - gennemføres efter afslutning af et bestemt uddannelsesniveau; ansøgere skal have afsluttet et bestemt niveau eller en bestemt type forudgående uddannelse (f.eks. grundskole, ungdomsuddannelse, videregående uddannelse, almen uddannelse eller erhvervsuddannelse).
- *Videreuddannelse* - det er ikke et krav, at eleverne har gennemført tidligere uddannelse, viden og færdigheder.
- *Arbejdsmarkedsuddannelse* - uddannelse til/på arbejdspladsen; virksomhedsintern uddannelse; erhvervsuddannelse.
- *Fritidsundervisning* - undervisning, der udvider den generelle kultur; hobby-/interessekurser.
- *Uddannelse for særlige kategorier af elever* - for fanger, for ældre, for handicappede osv.

EASY LÆRINGSRAMMEN og de tematiske moduler er en værdifuld ressource til at udstyre nuværende og kommende voksenundervisere med viden og færdigheder til at genkende og håndtere alders- og kønsstereotyper effektivt. Ved at gøre undervisere bekendt med disse fordomme giver rammen dem mulighed for at fremme inkluderende læringsmiljøer i både formelle og uformelle sammenhænge. Baseret på **EASY LÆRINGSRAMMEN** kan udbydere af voksen- og erhvervsuddannelser planlægge et fleksibelt kursusforløb over flere perioder:

- *Samlet arbejdsbyrde* - den samlede nettoarbejdsbyrde for EASY-uddannelseskurset (inkl. 4 moduler og 40 uddannelsesaktiviteter) varierer fra 8 timer til 30 timer alt efter intensiteten af det ønskede kursus og den nødvendige dybde i læringen. I beskrivelsen af hver aktivitet i EASY værktøjskasse er der angivet en anslået varighed, som giver mulighed for fleksibilitet i planlægningen af sessionerne. Nogle elever foretrækker kortere, fokuserede aktiviteter, mens andre har gavn af længere, mere fordybende sessioner. Kursets varighed kan således justeres for at imødekomme forskellige præferencer.
- *Workshop* - en bestemt undervisningsworkshop, der er organiseret ved hjælp af EASY-undervisningsmaterialet, kan dække alle eller en del af aktiviteterne i forbindelse med en film eller tegneserie.
- *Varighed af workshop* - afhængigt af antallet af aktiviteter, der er omfattet af det pågældende uddannelsesprogram, kan uddannelsesworkshops organiseres i hele dage (8 timer) eller halve dage (4-5 timer) afhængigt af den tilgang, som voksen- og erhvervsuddannelsesudbydere følger, og kursusedtagernes præferencer.
- *Antal deltagere* - det anbefales, at undervisningsworkshops med EASY-undervisningsaktiviteter afholdes for relativt små grupper af deltagere (15 til 25 personer) for at understøtte både gruppearbejde og en individuel tilgang til træningen.

Det skal bemærkes, at uanset hvilken mulighed der vælges med hensyn til dækning og varighed af uddannelsesworkshops, anbefales det, at uddannelsesudbydere følger **EASY LÆRINGSRAMME**-logikken med hensyn til rækkefølgen af uddannelsesmoduler, da alle moduler er tæt forbundet med hinanden.

Danmark

EASY LÆRINGSRAMMEN er baseret på den europæiske kvalifikationsramme (EQF). Den europæiske kvalifikationsramme er tæt forbundet med den danske kvalifikationsramme for livslang læring. Læringsrammen er primært udviklet med henblik på at kunne identificere læringsudbytte, således at man inden for ikke-formel læring, f.eks. højskoler og aftenskoler, kan validere og anerkende kompetencer. Læringsrammen er dog også et anvendeligt værktøj i forbindelse med udvikling af undervisningsaktiviteter inden for alle formelle uddannelsesområder, f.eks. folkeskoler, ungdomsuddannelser og professionsbacheloruddannelser. **Læringsrammen** kan også fungere som et værktøj for undervisere, som selv ønsker at udvikle sig professionelt for at kunne arbejde med at nedbryde stereotyper og diskrimination.

Læringsrammens første del - **EASY læringsramme** for kompetencer - er især anvendelig, hvis man ønsker at udvikle sine egne undervisningsforløb med fokus på stereotyper og antidiskrimination. Her finder man en oversigt over operationelt læringsudbytte baseret på EQF kategorierne viden, færdigheder og ansvar/selvstændighed. Hver aktivitet i EASY værktøjskassen indeholder også en reference til læringsudbytte. Hvis du ønsker at vide mere om sammenhængen mellem den europæiske kvalifikationsramme og den danske kvalifikationsramme for livslang læring, kan du læse mere her: <https://ufm.dk/uddannelse/anerkendelse-og-dokumentation/dokumentation/kvalifikationsrammer/europaeisk-kvalifikationsramme-eqf>

Læringsrammens anden del - **undervisnings- og læringsmetoder og teknikker** - giver en kort introduktion til mulige tilgange til læring og kan give inspiration til undervisningsmetoder.

Læringsrammens tredje del - **læringsmodulerne** - indeholder baggrundsviden om stereotyper og antidiskrimination. Læringsmodulerne er især anvendelige for de undervisere, som inden brug af EASY's aktiviteter eller i forbindelse med udvikling af egne undervisningsforløb, ønsker viden om, hvad stereotyper er, hvad der skal til for at nedbryde stereotyper og hvilke effekter stereotypificering kan have.

Grækenland

EASY LÆRINGSRAMMEN og de **tematiske moduler** kan med fordel bruges til at gøre nuværende og kommende voksenundervisere fortrolige med alders- og kønsstereotyper, så de føler sig sikre, når de arbejder i et hvilket som helst uddannelsesmiljø - formelt og uformelt - at de kan identificere og håndtere sådan adfærd effektivt, hvis den forekommer. De kan være et meget nyttigt værktøj til at skabe inkluderende uddannelsesmiljøer.

EASY LÆRINGSRAMMEN og de **tematiske moduler** kan gøres tilgængelige gennem

1. **Private** initiativer såsom **træningsseminarer**, workshops eller **peer learning-grupper** for voksenundervisere organiseret af erhvervsuddannelsescentre, der ønsker at tilbyde sådan træning til de undervisere, de samarbejder med, for at forbedre kvaliteten af de tjenester, de tilbyder. Derudover kan NGO'er som European Association for the Education of Adults eller faglige sammenslutninger som Hellenic Adult Education Association bruge de foreslåede værktøjer til at tilbyde specialiseret træning og certificering af voksenundervisere.
2. Initiativer fra den offentlige sektor så som
 - a. opkvalificeringskurser, der tilbydes af det græske ministerium for uddannelse og religiøse anliggender, især for voksenundervisere, kunne indeholde aspekter relateret til håndtering af stereotyper i uddannelsessammenhæng
 - b. Den nationale organisation for certificering af kvalifikationer og erhvervsvejledning (EOPPEP) kunne overveje at inkludere både rammen og de foreslåede moduler i emnebanken for certificering af undervisere for voksne inden for ikke-formel uddannelse, da de omfattede emner er forbundet med levering af kvalitetstjenester fra voksenundervisere og voksenlærere.
 - c. Skolen for pædagogisk og teknologisk uddannelse kunne overveje at inkludere aspekter af rammen i det årlige pædagogiske uddannelsesprogram (EPPAIK) samt specialiseringsprogrammet i rådgivning og orientering (PESYP) for at udstyre de fagfolk, der følger disse uddannelser, med viden, færdigheder og kompetencer, der er relateret til håndteringen af stereotyper i uddannelses- og rådgivningssammenhænge.

Polen

I Polen er der ikke behov for at formulere specifikke kommentarer om mulighederne eller begrænsningerne ved at bruge **EASY LÆRINGSRAMMEN**, fordi læringsudbyttet er baseret på EQF. Antagelserne i EQF er blevet overført til den polske kvalifikationsramme (PQF). Til gengæld er PQF grundlaget for formel uddannelse til lærerprofessionen, herunder **voksenunderviser (andragog)**.

Den formelle beskrivelse af »**andragog**«-professionen i Polen viser, at det er nødvendigt at gennemføre studier på første (bachelor) og/eller anden (master) cyklus inden for pædagogik og inden for andragogisk specialisering/voksenuddannelse og relateret uddannelse (voksenuddannelse med gerontologi, efteruddannelse med andragogik, efteruddannelse osv. Dette betyder, at **læringsudbytte i formel uddannelse** skal vælges fra **niveau 6 og 7 i EASY LÆRINGSRAMMEN**. Uddannelse baseret på **EASY LÆRINGSRAMMEN** som en del af studierne kan finde sted som en del af et »akademisk fag« i uddannelsen eller et »læringsmodul«.

I processen med professionel udvikling af voksenundervisere inden for stereotyper og diskrimination bør niveaue af læringsudbytte bestemmes af selvdig diagnose af uddannelsesbehovene hos de undervisere, der deltager i uddannelsen.

Portugal

[EASY-læringsrammen](#) kan nemt overføres og bruges i formel uddannelse i Portugal, da vi også bruger EQF i formel uddannelse. Hvad angår den ikke-formelle og uformelle uddannelse i Portugal, indeholder [EASY læringsrammen](#) nyttige oplysninger og læringsmål, der let kan tilpasses målene for den uddannelse, du ønsker at tilbyde.

I Portugal er der flere organisationer, både statslige og ikke-statslige, som arbejder for at fremme lige muligheder og forebygge diskrimination og vold mod bestemte grupper. De organisationer, der beskæftiger sig med køn, er de mest synlige, og selv om de begyndte deres arbejde i anden halvdel af 70'erne (Portugal havde et meget langt diktatur, som sluttede i 1974, så det var ikke et problem før), er der stadig meget at gøre. Vi kan henvise til [CITE](#) - Comissão para a Igualdade no Trabalho e no Emprego (Kommissionen for ligestilling i arbejde og beskæftigelse), som siden 1979 har været den nationale mekanisme for ligestilling og ikke-diskrimination mellem mænd og kvinder inden for arbejde, beskæftigelse og erhvervsuddannelse. Og CIG - Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género (Kommissionen for medborgerskab og ligestilling), som blev stiftet i 1975 som CCF - Comissão da Condição Feminina (Kommissionen for kvinders vilkår), er det nationale organ, der er ansvarlig for at fremme og forsvare princippet om ligestilling mellem kvinder og mænd og forsøger at reagere på de dybtgående sociale og politiske ændringer i samfundet med hensyn til medborgerskab og ligestilling mellem kønnene. Begge disse organisationer er meget aktive med hensyn til at rapportere om situationen i Portugal, handle, når der er behov for at gribe ind for at overholde love, der fremmer ligestilling, og fremme foranstaltninger til forebyggelse af diskrimination. CIG skaber rammer for erhvervsuddannelse inden for disse temaer og til forskellige målgrupper, og nogle af disse omfatter valgfrie moduler, så [EASY-læringsrammen](#) kan bruges til dette valgfrie modul og fokusere mere på aldersstereotyper, da dem fra CIG fokuserer mere på køn. Eksempler på disse rammer, hvor det er muligt at inkludere [EASY læringsrammen](#), er: [Ref.8 LGBT12+6](#) Uddannelse i seksuel orientering og kønsidentitet, med et valgfrit modul på 6 timer; [Ref.16 EDU_IG25-35](#) Køn, ligestilling og medborgerskab, med et valgfrit modul på 10 timer. Disse organers arbejde er tæt forbundet med [Estratégia Nacional para a Igualdade e a Não Discriminação 2018-2030](#) (National strategi for ligestilling og ikke-diskrimination 2018-2030), der blev offentliggjort i maj 2018, og som indeholder tre handlingsplaner: Handlingsplan for ligestilling mellem kvinder og mænd (PAIMH); Handlingsplan for forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (PAVMVD); Handlingsplan for bekæmpelse af diskrimination på grund af seksuel orientering, kønsidentitet og -udtryk samt køns karakteristika (PAOIEC). Som et resultat af denne nationale strategi og lignende, der er offentliggjort tidligere, har vi flere uddannelsesrammer præsenteret af CIG for forskellige målgrupper, planer for at fremme ligestilling i kommunerne (som normalt omfatter erhvervsuddannelse eller ikke-formel og uformel uddannelse) og inddragelse af en disciplin/uddannelse i skolerne, fra 1. klasse til 12. klasse, om medborgerskab og udvikling. Der er også en plan i Portugal for at forbedre kvalifikationen hos folk i arbejdsstyrken, da kvalifikationen er meget lave, og derfor er der uddannelseskurser med kortvarige moduler (UFCD - Unidades de Formação de Curta Duração, 25 timer eller 50 timer), som er organiseret i professionelle profiler, så voksne kan opnå dobbeltkvalifikation (Qualificações de Dupla Certificação): skoleuddannelse (9. eller 12. klasse) og erhvervsuddannelse, alle oplysninger om disse findes online i [Catálogo Nacional de Qualificações](#) (det nationale kvalifikationskatalog), og vi kan finde 5 af disse uddannelsesmoduler, der omhandler ligestilling (søg efter Igualdade) på niveau 4 i EQF. For at gennemføre et af disse kurser eller uddannelser er [EASY læringsrammen](#) en værdifuld

ressource til at strukturere sessionerne/læringen, da det er meget fleksibelt og muligt kun at bruge nogle dele i henhold til uddannelses- / læringsudbyderens mål.

3.2. EASY film- og tegneseriekatalog

3.2.1. Beskrivelse

Formålet med **EASY projektet** er at udrydde stereotyper og fremme lige muligheder, adgang, mangfoldighed og retfærdighed på tværs af alle aktiviteter. Det sker som reaktion på de hidtil usete udfordringer og muligheder, som verden står over for, f.eks. globalisering, der kan fastholde stereotyper. Vores mål er, at voksne skal forstå de stereotyper, der kan føre til diskrimination, forbedre tilgængeligheden af læringsmuligheder af høj kvalitet for voksne og samtidig hjælpe med inklusion og mangfoldighed inden for alle områder af uddannelse, træning, ungdom og sport.

I denne globaliserede og indbyrdes forbundne verden er det vigtigt at udvikle evnen til at komme i kontakt med mennesker fra forskellige dele af verden og forskellige kulturer, uanset alder, køn, sociale, kulturelle, etniske, racemæssige, politiske og geografiske forskelle. Målet er at give et betydeligt antal voksne uddannelsesressourcer og -værktøjer, så de kan blive fortalere for bekæmpelse af diskrimination med vejledning fra uddannede undervisere.

EASY-projektet vil gennem livslang læring støtte den uddannelsesmæssige, faglige og personlige udvikling af mennesker i og uden for Europa og dermed bidrage til bæredygtig vækst, kvalitetsjob og social samhørighed, drive innovation og styrke europæisk identitet og aktivt medborgerskab, samtidig med at det fremmer værdier som inklusion og mangfoldighed, tolerance og demokratisk deltagelse og viden om fælles europæisk arv og mangfoldighed.

Diskrimination og endda vold baseret på stereotyper er et aktuelt emne i vores dagligdag og i nyhederne. Det er også et stort problem i Europa, som værdsætter social inklusion og ligebehandling af alle. At bruge noget, der betragtes som rekreativt, som f.eks. film, tv-serier og tegneserier, kan være en fremragende måde at introducere og diskutere stereotyper og diskrimination på for voksne på en innovativ og tiltalende måde. Dette katalog indeholder 12 film (spillefilm, kortfilm og tv-serier) og 14 tegneserier (tegnofilm og/eller tegneseriestriber), som fremhæver de mest almindelige stereotyper. Disse film og tegneserier blev omhyggeligt udvalgt til at skildre sociale stereotyper i forbindelse med køn, alder og diskrimination i forskellige sammenhænge. Der var to faser i udvælgelsen af film og tegneserier, og den anden fase omfattede diskussion og aftale mellem hele partnerskabet. Med hensyn til filmene startede anden fase med 25 film, og hver partner scorede filmene på »Niveauet af forståelse ved første øjekast«, »Tilstedeværelse af stereotyper«, »Typer af stereotyper«, »Niveauet af kompatibilitet med uddannelsesværktøjer« og »Ligefremhed«. Efter at hver partner havde scoret de 25 film, blev alle scorerne sammenlignet med EASY-partnerskabet, og de 12 film med de højeste globale scorere blev udvalgt til kataloget. Med hensyn til tegneserierne startede hver partner også med 25 tegneserier og scorede tegneserierne på »Forståelsniveauet ved første øjekast«, »Tilstedeværelsen af stereotyper«, »Typer af stereotyper«, »Kompatibilitetsniveauet med pædagogiske værktøjer« og »Forståelsen bekræftet med alderen«. Efter at hver partner havde

scoret de 25 tegneserier, blev alle scorerne sammenlignet af EASY-partnerskabet, og de 15 tegneserier med de højeste globale scorer blev udvalgt til kataloget, dog organiseret i 12 temaer, da nogle forskellige tegneserier behandlede det samme emne på samme måde. Hver film og tegneserie præsenteres med identifikation; kort beskrivelse af historien; stereotyper, der fremstilles; hvorfor den blev valgt; og i tegneserieafsnittet også oversættelse til eget sprog. Kataloget er organiseret i to sektioner: film og tegneserier, og indeholder også et indeks over typen af stereotyper.

3.2.2. Mulig brug af interessenter

Kataloget vil blive brugt af både undervisere og elever under og efter undervisningssessionen. Selv om filmene er lange, er det nogle gange nemt at aftale med en gruppe, at alle ser en film derhjemme før en session, så alle starter med den samme information og har et grundlag for at diskutere i sessionen. Der er også inkluderet tv-serier med korte afsnit og nogle korte dokumentarfilm, som er mulige at visualisere under læringssessionerne. Tegneserierne er lettere at bruge i undervisningen - underviserne kan vise dem på projektor eller få dem trykt og distribueret. EASY-kataloget gør det muligt for undervisere at planlægge de ressourcer, materialer og værktøjer, der er brug for i undervisningen, baseret på film, tv-serier og tegneserier. EASY værktøjskassen indeholder allerede afprøvede aktiviteter baseret på nogle af de film og tegneserier, der er med i kataloget, men undervisere kan skabe eller tilpasse aktiviteter til andre film og tegneserier i kataloget. Undervisere kan få adgang til supplerende film og tegneserier for at støtte deres undervisning, da dem, der er inkluderet i kataloget, kan være inspiration for underviserne til at lede efter andre. Eleverne kan udforske ressourcerne i kataloget til selvstudium og reference, selv efter at træningen er afsluttet; det er muligt, at eleverne vil se på film og tegneserier fra et andet perspektiv, næste gang de møder en film eller tegneserie, der er inkluderet i kataloget - det håber vi i hvert fald!

3.2.3. Landespecifikke forslag

Bulgarien

EASY Film- og tegneseriekataloget er en stærk samling af forskellige og tankevækkende ressourcer. Der er flere organisationer i Bulgarien, der bruger film som et redskab til læring, og som måske kan bruge resultatet i deres arbejde og skabe synergier med EASY-projektet:

- **Kinematograf** (<https://kinematograf.eu/>) - denne organisation er specialiseret i kortfilm og arrangerer regelmæssige visninger, især med fokus på uddannelsesmæssige formål. De samarbejder ofte med skoler og uddannelsesinstitutioner om at integrere film i undervisningen. De arrangerer også skræddersyede kurser for virksomheder samt teambuilding-aktiviteter.

- **Bulgarian National Film Centre** (<https://www.nfc.bg/>) - centret støtter forskellige filmrelaterede initiativer, herunder filmuddannelse. De kan samarbejde med skoler og universiteter om at fremme filmkundskaber og kritisk tænkning gennem filmforevisninger og workshops.
- **Lokale filmklubber og biografer** - mange byer i Bulgarien har lokale filmklubber og biografer, som arrangerer filmvisninger og -diskussioner. Disse arrangementer kan være en fantastisk måde at introducere folk til forskellige typer film og opmuntre til kritisk tænkning.
- **Uddannelsesinstitutioner** - nogle universiteter og skoler i Bulgarien inkorporerer filmstudier i deres læseplaner, især i afdelinger som mediastudier, kulturstudier eller kommunikation. Afdelingen for film, reklame og showbusiness på det nye bulgarske universitet er et eksempel på en sådan videregående uddannelsesinstitution(<https://visualarts.nbu.bg/en/>).
- **Forskellige ngo'er og kulturelle organisationer** kan arrangere filmfestivaler, workshops og seminarer, der fokuserer på specifikke temaer og kan drage fordel af **EASY film- og tegneseriekataloget**

EASY Film- og tegneseriekataloget kan bruges til forskellige arrangementer:

- **Tematiske filmforevisninger:** Der kan arrangeres tematiske filmforevisninger med fokus på bestemte stereotyper, hvor man bruger kataloget til at udvælge film. Visningerne kan efterfølges af diskussioner, hvor man udforsker temaerne i filmene under ledelse af undervisere.
- **Workshops om filmproduktion:** Filmene og tegneserierne fra kataloget kan tjene som inspiration for eleverne til at skabe deres egne film og tegneserier, der handler om stereotyper.
- **Oplysningskampagner:** Filmene og tegneserierne i kataloget kan bruges til at lave oplysningskampagner om emner, der har med stereotyper og diskrimination at gøre.
- **Udvikling af læseplaner:** Samarbejde med erhvervsuddannelsescentre og universiteter om at integrere film og tegneserier fra kataloget i deres læseplaner.
- **Eleverprojekter:** Opfordre studerende til at bruge kataloget som en ressource til deres egne film- og medieprojekter.
- **Uddannelse af undervisere:** Kataloget kan bruges som en kilde til eksempler på, hvordan man kan bruge film og tegneserier til at undervise i kritisk tænkning og mediekendskab.

Danmark

En af hjørnestenene i **EASY projektet** er kataloget med film og tegneserier. Her finder du en oversigt over udvalgte film og tegneserier, der alle portrætterer stereotyper eller diskrimination. For hver film eller tegneserie er der et kort resumé. Yderligere finder du en beskrivelse af, hvilke stereotyper der er portrætteret.

Til alle film og tegneserier, der er beskrevet i kataloget, er der udviklet undervisningsaktiviteter, som du finder i værktøjskassen.

Du kan anvende kataloget på 2 måder:

- Du udvælger den film eller tegneserie, som passer til dit formål og din målgruppe. Herefter går du til værktøjskassen og finder de undervisningsaktiviteter, der er udviklet specifikt til filmen eller tegneserien
- Hvis du ønsker at arbejde med specifikke stereotyper, finder du for hver film eller tegneserie en beskrivelse af, hvilke stereotyper der er portrætteret. Du kan herefter udvælge den film eller tegneserie, der passer til de stereotyper, du ønsker at arbejde med.

Det betyder, at du kan udvælge lige netop den film eller tegneserie, som passer til dit formål og matche den med en eller flere undervisningsaktiviteter fra kataloget.

Grækenland

EASY Film- og tegneseriekataloget kan være et godt værktøj, når man leder efter den rette kontekst til at starte diskussioner om køns- og aldersstereotyper.

- Voksenundervisere eller endda elever kan bruge kataloget som inspirationskilde.
- **NGO'er** i samarbejde med **film- og tegneserieforeninger** kan bruge kataloget og organisere arrangementer omkring temaet alders- og kønsstereotyper i voksenundervisningen.
- **Nabolagsforeninger, lokale medborgerhuse eller kommunernes kulturafdelinger** kan arrangere filmforevisninger efterfulgt af målrettede diskussioner med eksperter som ordstyrere.

Polen

EASY film- og tegneseriekataloget kan bruges bredt i Polen inden for formel og ikke-formel uddannelse. Film- og tegneserieforslagene i kataloget er en vigtig inspiration til at starte samtaler, debatter, analyser og refleksioner om billeder og virkningerne af stereotyper.

Ifølge data fra MediaPanel bruger ca. 18,2 millioner mennesker streamingtjenester og -applikationer i Polen, hvilket er over 60 % af internetbrugerne og 55,6 % af mediebrugerne i almindelighed. Det betyder, at »film« i øjeblikket er et af de mest populære og forståelige medier for voksne modtagere. Tegneserier er ikke, som film, et populært narrativt medie, der fascinerer polske voksne læsere, men deres brug i voksenuddannelse kan let fremmes af undervisere. Et værdifuldt argument her er, at de er lette at præsentere.

Portugal

Indførelsen af innovative strategier i undervisnings- og læringsprocesser er afgørende for pædagogisk forandring og for at tilpasse sig de sociale og kulturelle forandringer i nutidens samfund med det formål at uddanne borgere til medborgerskab. Fra forskellige forfatters perspektiv er film en uddannelsesmæssig ressource fuld af potentiale, da det er et medie, der kan bidrage til læring, refleksion og forandring i social, kulturel og uddannelsesmæssig praksis. Ved at blive opfattet som et uddannelsesmedie indsættes film i klasseværelset for at fremme refleksiv og meningsfuld læring om visuel kultur og selve det sociale liv.¹

Tegneserierbøger, mere specifikt tegneserier og tegnefilm, er en meget udbredt genre, da de er et massemedie, der samler et stort antal fans i alle aldre. Denne kunstneriske udtryksforms tiltrækningskraft hænger sammen med dens popularitet, aktualitet og ikonicitet. I forbindelse med læring bliver denne forførelse til motivation, som er en væsentlig faktor i undervisnings-læringsprocessen: Hvis der er motivation, vil der være en større tilbøjelighed til at lære, og den lærende vil indtage en mere aktiv rolle i de foreslåede opgaver. I forbindelse med motivation er det legende aspekt af tegneserier og tegneseriestriber ofte givet af ironien i det anvendte sprog.

Alt dette taget i betragtning vil [EASY-kataloget](#) være særligt nyttigt for underviserne, da det præsenterer et udvalg af film og tegneserier, hvor det er nemt at starte gruppediskussioner om stereotyper og diskrimination, og også være et grundlag for at skabe og udføre forskellige opgaver med voksne elever. Efter at have brugt nogle af disse i undervisningssessioner, kan underviseren give kataloget til eleverne, så de selv kan se ressourcerne i det og reflektere yderligere over temaet.

¹ Cachadinha, M., Moura, A., Almeida, C. (2017). Exploração de Filmes como Estratégia Pedagógica, in Revista Portuguesa de Educação Artística, vol. 7 ° N°2, <https://rpea.madeira.gov.pt/index.php/rpea/article/download/3/9/33>

3.3. EASY værktøjskassen

3.3.1. Beskrivelse

[Værktøjskassen](#) indeholder en række aktiviteter, der er udviklet til EASY-projektet, og som skal udføres med eleverne. De er baseret på film og tegneserier, der er udvalgt fra kataloget, for at udforske temaet stereotyper, diskrimination eller endda vold baseret på stereotyper. Der blev udvalgt fem film/tv-serier og ni tegneserier (organiseret i seks blokke) fra kataloget til at danne grundlag for denne værktøjskasse. Udvælgelsen var baseret på specifikke kriterier, som partnerskabet har diskuteret og er blevet enige om. Disse film og tegneserier har potentiale til at være nyttige ressourcer til at engagere voksne elever i samtaler om forskellige stereotyper.

Hver film- og tegneserieblok havde et foreslået minimum på 3 aktiviteter, og aktiviteterne for hver film eller tegneserie er af forskellig karakter. Undervisningsaktiviteterne for eleverne omfatter både individuelle øvelser og gruppeøvelser samt opgaver, der skal udføres hjemme. Der er også nogle præsentationer, som eleverne skal lave for både kammerater og undervisere, gruppediskussioner, rollespil, optagelse af en video, quizzer, undersøgelser, kampagner, spil og alt andet, der fungerer med voksne elever og er i overensstemmelse med EASY's mål. I alt kan du finde [41 forslag til aktiviteter](#) i [EASY værktøjskassen](#).

3.3.2. Mulig brug af interessenter

Værktøjskassen er designet til, at både elever og undervisere kan bruge den under undervisningssessioner som en omfattende guide til alle planlagte aktiviteter. Underviserne kan vælge den mest passende film eller tegneserie til at præsentere på bestemte tidspunkter i løbet af undervisningen og vejlede dem i at samarbejde og dele ideer i løbet af undervisningen.

This toolkit can also be a basis to inspire stakeholders to create different activities for the same comics and films, or other comics and films. And also, to create activities in different learning thematic.

3.3.3. Landespecifikke forslag

Bulgarien

På trods af indsatsen på dette område har Bulgarien fortsat en af de laveste deltagelsesrater i voksenuddannelse i EU, især for folk fra en dårligt stillet socioøkonomisk baggrund. I 2022 faldt andelen af de 25-64-årige, der deltog i voksenuddannelseskurser, til 1,7 % og ligger betydeligt under EU-gennemsnittet (11,9 %). Deltagelsen er særligt lav for arbejdsløse, personer med handicap eller lavere uddannelses- og færdighedsniveau, romaer og personer, der bor i landdistrikter og fjerntliggende områder. Det har indflydelse på disse gruppers deltagelse på arbejdsmarkedet, i uddannelse og social inklusion. Voksenundervisere og trænere er ikke tilstrækkeligt forberedt til at imødekomme den enkelte elevs behov og arbejdsgivernes krav. Der er behov for at styrke kompetencerne inden for voksenuddannelsesmetoder og for regelmæssigt at opdatere og opgradere færdighederne.

I den bulgarske kontekst er [EASY værktøjskassen](#) et værdifuldt uddannelsesaktiv, da det kombinerer forskellige aktiviteter med hensyn til art, varighed og omfattede kompetencer. De forskellige aktiviteter indeholder visuelle, auditive og kinæstetiske elementer for at øge forståelsen og fastholdelsen, hvilket gør, at de kan tilpasses forskellige undervisnings- og læringsstile. Leveringsmetoderne er også alsidige og kombinerer aktiviteter, der kan bruges i traditionelle klasseværelsesmiljøer til gruppearbejde, individuelle øvelser, selvforberedelse og onlineaktiviteter.

Denne fleksibilitet i [EASY værktøjskassen](#) sikrer, at det kan bruges til at imødekomme en lang række uddannelsesmæssige behov:

- **Kortvarige workshops og seminarer** - EASY Toolkit kan med fordel anvendes i korte eller mindre workshops med fokus på specifikke stereotyper, f.eks. køns-, alders- eller racestereotyper. Aktiviteterne kan bruges til at stimulere diskussioner og kritisk tænkning.
- **Skræddersyede læringsoplevelser**, der egner sig til tematiske workshops i virksomheden, individuelle lærings-sessioner, der er skræddersyet til specifikke elevbehov, træning i fleksibelt tempo, træning, der har til formål at styrke visse marginaliserede grupper som romaer eller langtidsledige osv.
- **Opsøgende programmer i lokalsamfundet**, f.eks. offentlige filmvisninger efterfulgt af diskussioner ledet af eksperter eller medlemmer af lokalsamfundet, eller samarbejde med skoler og ungdomsorganisationer om at tilbyde workshops, der bruger aktiviteterne til at uddanne unge mennesker om stereotyper.
- **Professionel udvikling for undervisere**, især i træningsprogrammer for lærere om, hvordan man bruger film og tegneserier til at undervise i stereotyper og kritisk tænkning. EASY-værktøjskassen kan også hjælpe undervisere med at forbedre deres egne undervisningsevner og udvikle effektive strategier til at engagere voksne elever, da de foreskriver aktive læringsaktiviteter som rollespil, simuleringer, debatter osv.

- **Indarbejdelse i længerevarende kurser** - EASY-værktøjskassens aktiviteter kan indarbejdes i større programmer som Media Literacy Course, hvor EASY-aktiviteterne kan bruges til at lære deltagerne at analysere medierepræsentationer kritisk, eller Intercultural Communication Course, hvor EASY-undervisningsaktiviteterne kan bruges til at udforske kulturelle stereotyper og interkulturel kommunikation.

Danmark

[EASY's værktøjskasse](#) er den direkte anvendelsesorienterede del af EASY-projektet. Formålet med værktøjskassen er at have let tilgængelige undervisningsaktiviteter, som undervisere kan benytte sig af, når de ønsker at arbejde med at nedbryde stereotyper og diskrimination. Aktiviteterne er nøje udvalgt, afprøvet og evalueret og kan bruges til at arbejde med kontroversielle temaer, som stereotyper og diskrimination jo er, men ud fra en underholdende/legende præmis. Der er tale om en række aktiviteter med udvalgte tegneserier og film fra kataloget. De forskellige aktiviteter spænder fra elektroniske til analoge, individuelle og gruppeaktiviteter. Nogle aktiviteter kræver mere forberedelse fra underviseren end andre, f.eks. kræver tegneserierne mindre indholdsmæssig forberedelse end film, da underviseren skal have set filmen inden aktiviteten bruges for at kunne forberede aktiviteten, men der skelnes mellem forberedelse på indholdssiden, såsom at se filmen, at finde tegneserierne og de metodiske/didaktiske overvejelser, f.eks. hvilken film/tegneserie egner sig til hvilken aktivitet og hvad formålet med undervisningssekvensen er.

Aktiviteterne kan bruges i mange forskellige uddannelsesformer/niveauer.

Som tidligere nævnt, er EASY projektet tiltænkt de uformelle uddannelser/kurser, hvilket giver bedre mening i de andre samarbejdslande i projektet. HF & VUC FYN har dog haft fokus på at operationalisere projektet, så aktiviteterne i høj grad også er relevante i en dansk sammenhæng, hvor formel uddannelse fylder mere. Aktiviteterne kan derfor bruges i uddannelse på alle niveauer, f.eks.:

Folkeskole

En folkeskolelærer kan anvende en af aktiviteterne, hvis vedkommende oplever at eleverne mobber hinanden. Mobningen kan tage udgangspunkt i køn, religion eller noget helt tredje. Her kan de forskellige aktiviteter bidrage til, at klassen drøfter, hvilket sprog man anvender, når man beskriver hinanden. Eller læreren kan opdage hvilke elever, der har hvilke diskriminerende holdninger, og kan så indgå i en dialog med den gruppe af elever om, hvordan diskrimination påvirker andre mennesker.

Aktiviteterne på folkeskoleniveau ville også være gode at anvende i forbindelse med f.eks. temadage, hvor forskellige klassetrin er blandet. På den måde kan der skabes et rum, hvor eleverne kan drøfte åbent uden at være bundet af klassedynamik, som nogle gange godt kan være en hæmsko. Eller som beskrevet ovenfor i eksemplet, hvis en klasse har særlige udfordringer med relationer og mobning.

Aktiviteterne omkring f.eks. dokumentarfilmen om kønsskifte egner sig måske bedre til udskoling, hvor eleverne er modne og på vej ind i teenageårene og kender mere til emnet, end børn i indskoling gør.

Aktiviteterne er færdigbehandlede og nøje beskrevet og struktureret og kan bruges med det samme efter nøje instrukser, men de kan også fungere som et inspirationskatalog for, hvilke øvelser/aktiviteter der er egnede til at drøfte og arbejde med kontroversielle emner, hvor man har fokus på relationen mellem mennesker.

Gymnasiale uddannelser

Eftersom undervisere på HF & VUC FYN har været en del af projektet, så er værktøjskassen i den grad velegnet til det gymnasiale niveau. Udover at kunne bruges på samme måde som i folkeskolerne, i forhold til mobning eller relationsopbyggende arbejde, så kommer der herunder nogle enkelte bud på, hvordan værktøjskassen er særlig egnet til det gymnasiale niveau

Idet tegneserier ikke kræver samme forberedelse som at se en film, inden man skal bruge den, er tegneserieaktiviteterne velegnet til korte sekvenser, f.eks. dele af moduler. F.eks. kan en klasse i franskundervisning godt bruge tegneserien med Jeanne D'Arc, når de har undervisning i prominente franske kvinder, og kan endda laves på fransk!, En klasse i religionsundervisning kan bruge tegneserien når man taler om helgener. Hvorimod en klasse, der har historieundervisning og arbejder med, hvilke kilder der er gode, samt hvordan udsagn udvikler sig over tid, kan bruge tegneserien som afsæt til netop denne diskussion.

Aktiviteterne er mest velegnede i samfundsfag, hvor der ifølge bekendtgørelsen skal arbejdes med et kønsperspektiv samt diskrimination. Psykologiundervisning vil også være et oplagt forum at anvende aktiviteterne i, da man bearbejder stof og emner, som har med mennesker at gøre.

Film/dokumentar kræver mere forberedelse for lærerne og/eller eleverne, da disse oftest er omkring 1-2 timer lange, til gengæld kan de bruges grundigt og over flere moduler og med flere forskellige formål. F.eks. er alle film/dokumentarer på engelsk og kan tematiseres på forskellig vis. F.eks. er serien Grace and Frankie velegnet under temaerne: menneskelige relationer, familiekonstellationer, senmoderne familier, virksomhedsdrift blandt andre, og kan derfor bruges i mange forskellige fag. Hvorimod spillefilmen The Best Exotic Marigold Hotel kan bruges i sammenhænge med England og dens kolonier, eller der kan arbejdes med fokus på sproget, f.eks. i engelskundervisningen. Dokumentaren omkring kønsskifte (The Passing) kan bruges såvel i de naturfaglige fag, f.eks. biologi hvor de biologiske køn drøftes, men også i fag som psykologi og samfundsfag, hvor sociale mønstre behandles på forskellig vis og man kan arbejde med hvordan samfundet udvikler sig i forhold til kønsopfattelsen.

Professionsbacheloruddannelser

At arbejde med at nedbryde stereotyper og diskrimination burde, uden tvivl, finde sted på alle uddannelsesinstitutioner, dog er det særligt relevant på de professionsbacheloruddannelser, som uddanner mennesker inden for det pædagogiske, sundhedsfaglige og samfundsfaglige område. Disse uddannelser fører til jobs, hvor man møder den mangfoldige skare af mennesker og netop derfor er EASY projektets aktiviteter gode til at facilitere, at de voksne elever bliver rustet til at møde verden med åbne arme.

F.eks. kan aktiviteten med masken (dokumentar: The Mask You Live in) være en rigtig god aktivitet på f.eks. sundhedsfaglige uddannelser, hvor man i høj grad uddanner mange kvinder og hvor der er fare for at reproducere stereotyper omkring kvinder i servicefag. Aktiviteten kan fungere i f.eks. ledelsesteams eller teams der arbejder med at reklamere eller tiltrække mænd, såvel som kvinder til uddannelsen, for at finde ud af, hvilke værdier kvindelige ansøgere har, og på den måde kan man indordne uddannelsesstedet til at kunne tiltrække de mandlige ansøgere, ved at bruge betegnelser og vendinger, som taler til de efterspurgte værdier hos de mandlige ansøgere. Undervejs i uddannelsen kan man også arbejde med at bryde de tydeligt kønsopdelte miljøer med denne aktivitet, da eleverne hver især arbejder med deres egne værdier og opfattelser af maskulinitet, som dokumentaren drejer sig om.

Tegneserierne omkring lønforskelle mellem kønnene egner sig godt i de samfundsfaglige uddannelser, hvor der primært uddannes folk til administration, ledelse eller socialrådgiver. Ved at bruge aktiviteten kan man i grupper arbejde med en fælles forståelse af, hvorfor køns (løn) forskelle eksisterer, men også hvordan man kan fjerne dem. Det særlige i denne aktivitet er, at alle medlemmer af gruppen bliver hørt og man skal argumentere for ens egen holdning og/eller blive overbevist om, at andres konnotationer er bedre, for til sidst at ende med at blive enige om at udvælge det bedste bud på et begreb eller en vending, som udledes af tegneserierne. På denne måde udvider man sin horisont og bliver klogere på, hvorfor verden fungerer som den gør.

I pædagogiske uddannelser kan det være en idé at bruge aktiviteten omkring tegneserien “She’s a Mommy”. Denne aktivitet fungerer godt fordi man gruppevis laver en fortælling, der kan være meget stereotypisk eller den kan netop åbne op for at man tænker “ud af boksen”, f.eks. hvordan verden vil være uden stereotyper.

Uformelle uddannelser

I en dansk kontekst har **EASY projektet** primært drejet sig om at beskrive og anvende aktiviteter i de formelle uddannelser såsom HF & VUC FYN, men diverse aktiviteter kan lige så fint fungere på f.eks. højskoler, hvis temaet er køn, ligestilling, mangfoldighed eller stereotyper. Når højskolerne vælger tema eller fokus, kan der så udvælges diverse aktiviteter, som kan bruge i den rette kontekst.

Grækenland

Værktøjskassen kan ses som en uvurderlig kilde til inspiration eller materiale, der er klar til brug i træningsammenhænge, fra forskellige grupper som f.eks.

- voksenundervisere
- virksomhedsundervisere (VEU)

- NGO'er
- Formelle og ikke formelle uddannelsescentre

Med hensyn til de aktiviteter, der er udviklet pr. film eller tegneserie, kan de ses som komplementære til hinanden eller som selvstændige værktøjer til at nå målrettede læringsmål for deltagerne.

Værktøjskassen betragtes som et særligt nyttigt værktøj for undervisere, der leverer deres ydelser i krævende/hårde uddannelsessammenhænge (i formel eller ikke-formel uddannelse eller endda uformel uddannelse), der kræver ekstra opmærksomhed på håndtering af stereotyper.

Polen

I 2009-2010², var polakkerne en af de længst og hyppigst uddannede nationer i Europa. Hele 91% af de unge i Polen i alderen 19-24 år var stadig under uddannelse. I øjeblikket er et typisk polsk uddannelsesproblem (desværre tilfældigt beskrevet i forskningen) begrænsningen af voksne til de former for uddannelse, der er nødvendige for at påbegynde eller fastholde et job. Det skyldes til dels de meget hyppige ændringer i loven om erhvervsmæssige kvalifikationer. En anden årsag synes at være, at voksne polakker har mistet tilliden til de udviklingsmuligheder, der ligger i permanent uddannelse. Uanset årsagen ser vi, at uddannelsesstilbud til voksne fokuserer på erhvervets »fordele«. Spørgsmål om at skabe holdninger, der er fri for stereotyper og diskrimination, undervurderes med det argument, at »der ikke er tid nok til det«.

Forslagene i [EASY værktøjskassen](#) er en hjælp til, hvordan man hurtigt kan aktivere voksne elevers refleksion og dermed give dem en chance for at ændre den måde, de tænker om andre og handler over for dem. Konstruktionen af uddannelsesaktiviteter i EASY værktøjskassen svarer fuldt ud til polske antagelser og betingelser for at gennemføre voksenuddannelse i det formelle og ikke-formelle rum. De mange forskellige aktiviteter (korte, længere, online og fremmøde, på forskellige niveauer i kvalifikationsrammen osv.) er en afgørende faktor, der motiverer til at bruge dem.

Portugal

[EASY værktøjskassen](#) er en unik og tilpasningsdygtig ressource til voksenuddannelse i Portugal, der bruger film- og tegneseriebaserede aktiviteter til at åbne meningsfulde diskussioner om stereotyper, diskrimination og relaterede sociale spørgsmål. Denne værktøjskasse introducerer et innovativ uddannelsesmodel i portugisisk sammenhæng, der blander multimedieressourcer med interaktive aktiviteter for at engagere voksne elever på måder,

² Eurostat 2010, cited in: <https://rynekpracy.pl/monitory/polacy-uczna-sie-dluzej-od-wiekszosci-europejczykow> [12.08.2024]

der føles relevante, relaterbare og inspirerende. Gennem udvælgelsen af fem film eller tv-serier og ni tegneserier skabes der et rum, hvor voksne kan reflektere over disse vigtige temaer, samtidig med at der opfordres til personlig og fælles udforskning.

Hver ressource i [EASY værktøjskassen](#) er parret med et sæt aktiviteter, der opfordrer eleverne til at overveje forskellige perspektiver og sætte spørgsmålstejn ved deres egne antagelser. Aktiviteterne spænder f.eks. fra rollespil, quizzes og gruppediskussioner til kreative projekter som optagelse af korte videoer eller udformning af kampagner. Disse forskellige aktiviteter giver en dynamisk tilgang, der passer til forskellige læringsstile og præferencer, og sikrer, at alle elever kan engagere sig på en meningsfuld måde. Derudover giver værktøjskassen undervisere mulighed for at bruge disse aktiviteter som et springbræt til bredere anvendelser: De samme interaktive formater kan tilpasses til at behandle andre emner end stereotyper, f.eks. social inklusion, kulturel bevidsthed eller endda digitale færdigheder.

Et særligt værdifuldt træk ved denne ressource er dens fleksibilitet. Aktiviteterne er designet til at kunne tilpasses, hvilket gør dem velegnede til en række forskellige undervisningsmiljøer. For eksempel kan en underviser ændre en rollespilsøvelse om stereotyper til at omhandle specifikke samfundsproblemer, eller de kan opfordre eleverne til at lave tegneserier om andre sociale temaer, der er relevante for deres liv. På den måde kan undervisere bruge den samme struktur og de samme metoder i [EASY værktøjskassen](#) til at skabe nye aktiviteter, der vækker genklang hos deres elever, uanset emnet.

Ved at bruge film og tegneserier som grundlag for disse aktiviteter introduceres også en følelse af modernitet og kreativitet i læringen, hvilket gør voksenuddannelse mere tiltalende og tilgængelig. Disse medier opmuntrer naturligt til kritisk tænkning og empati, og deres inddragelse i voksenuddannelse viser, hvordan læring kan være både indsigtfuld og fornøjelig. [EASY værktøjskassen](#) er derfor et værdifuldt værktøj i Portugals voksenuddannelsessektor med potentiale til at inspirere eleverne og samtidig udstyre dem med viden og selvtillid til at udfordre sociale fordomme i deres eget liv.

4. KONKLUSION

Afslutningsvis har denne vejledning belyst den mangfoldige vifte af alternative værktøjer, der er udviklet af EASY-projektet, og som nu er tilgængelige for voksenundervisere til at håndtere alders- og kønsstereotyper i voksenuddannelsen. Ved at integrere disse innovative ressourcer i deres undervisningspraksis kan voksenundervisere fremme et mere inkluderende og retfærdigt læringsmiljø. De landespecifikke anbefalinger, der gives her, fremhæver ikke kun de unikke kulturelle kontekster, der påvirker effektiviteten af disse værktøjer, men opfordrer også undervisere til at tilpasse deres strategier, så de bedre kan imødekomme deres forskellige elevers behov.

Opfordring til handling!

Når vi bevæger os fremad, er det vigtigt at være åben for løbende læring og at samarbejde med kolleger på tværs af grænser og dele indsigt og erfaringer, der kan berige vores kollektive indsats for at nedbryde stereotyper. Selvom disse værktøjer anses for at være fuldt udviklede og komplementære til hinanden, anses de også for at være genstand for forbedringer og ændringer i tidens løb. Så alle potentielle brugere opfordres til at justere, ændre eller endda udvide dem, så de opfylder deres individuelle krav og deres uddannelsesgruppers behov.

Sammen kan vi styrke alle elever og sikre, at uddannelse fungerer som en transformativ kraft for både enkeltpersoner og EU-samfund.